

PRIKAZI NOVIH KNJIGA I ČASOPISA

REVIEWS OF NEW BOOKS, MAGAZINES

HRVOJE PETRIĆ, KOPRIVNICA U 17. STOLJEĆU. OKOLIŠ, DEMOGRAFSKE, DRUŠTVENE I GOSPODARSKE PROMJENE U POGRANIČNOM GRADU. IZDAVAČKA KUĆA MERIDIJANI, SAMOBOR, 2005., 346 STR.

Koprivnica je tijekom cijelog 17. stoljeća bio glavno središte nalazila na granici Habsburškog i Osmanskog carstva. Nalazeći se u takvoj poziciji imala je posebne zadatke a zbog toga što je još od 1356. imala razvijene gradske funkcije ona je te zadatke mogla uspješno obavljati.

Dakako Koprivnica je u 17. stoljeću bila pretvorena u veliku tvrđavu u renesansnom zvjezdolikom stilu a gradili su ju poznati austrijski i talijanski graditelji. Međutim pored te vojne utvrde u kojoj je bila vojna posada pod stranom komandom uvijek je postojala i građanska Koprivnica koja je čuvala stare tradicije i koja je insistirala na privilegijama slobodnog kraljevskog grada. Zahvaljujući izvorima koje je pronašao u hrvatskim, austrijskim i mađarskim arhivima Petrić će uspio prikazati oba ta svijeta u njihovom sukobljavanju i u njihovom suživotu. Koprivnica je bila područje gdje su se otupljivale neprijateljske oštrice i gdje su se stapanjem stvarali novi standardi i običaji. Orijentirajući se na istraživanje i spoznaju svega što je činio takav grad Petrić je uočio sve što je bilo relevantno za život grada, a Koprivnica je imala već vrlo razvijene demografske, duhovne, kulturne i druge strukture koje je Petrić istražio primjenom najmodernijih historiografskih metoda tzv. ekohistorije.

Knjiga, koja je ujedno i magistarski rad H. Petrića podijeljena je u poglavlja. Poslije uvoda prvo poglavlje ima naslov "Pogranični grad i njegov okoliš u vremenu" u kojem je izvršena analiza kraja koji je utjecao i na povijesna zbivanja i na život ljudi analizom dokumenata i isčitavanjem karata.

U drugom poglavlju "Ljudi i gibanja u pograničnom gradu" po prvi puta saznajemo kakovo je bilo stanovništvo Koprivnice i kako se je ono mijenjalo. U poglavlje "Antropizacija prirode pograničnoga grada" prikazano je kako se je grad mijenjao pretvarajući seoska prigradska naselja u urbani prostor, te kako je zbog raznih utjecaja taj razvoj bio doista raznolik.

Slijedeće poglavlje nosi naziv "Između vojnog i civilnog života" i u njemu se na 150 stranica određeni sustavi što je vrlo važno za razumijevanje gospodarske povijesti. Koprivnica kao dio Slavonske krajine živjela je posebnim životom u odnosu na druge gradove sjeveorzapadne Hrvatske. Vojna uprava, vojnici i financiranje kao i način djelovanja u obavještanju, uzbunjivanju i povezivanju, suparništvo i suradnja civilnih i vojnih vlasti, te "kuhinjska sela" u funkciji snabdijevanja vojske uz biografije pojedinih zapovjednika i časnika izvanredno su ogledalo vojničkog života na granici dvaju imperijalnih sustava.

Svojim posebnim životom ali nikako u ne u zatvorenom sustavu živi slobodni kraljevski grad koji se bori za očuvanje svojih povlastica i njeguje gradsku samoupravu pri čemu se kroz tih stotinu godina mijenja i upravna struktura i gradski suci, a stvara se i oligarhija pri čemu nalazimo vojnike u strukturama vlasti grada uz značajno ispreplitanje vojne i civilne vlasti.

Potpoglavlje "Gospodarstvo i društvene promjene" obrađuje važnost trgovine i komunikacija sa zaključkom da su trgovci nositelji gospodarskih buđenja a sajmovi probuđena mjesta razmjene uz silne poteškoće s kojima se trgovina sukobljavala. Uza sve te poteškoće javljaju se prvi cehovi a prve cehovske privilegije potvrdio je još 1607 koprivnički gradski sudac Ivan de Sancta Villa.

Detaljno je na osnovu izvora prikazana organizacija cehovske proizvodnje te položaj naučnika i pomoćnika sa zaključkom da pojava cehova teče paralelno s jačanjem trgovačke aktivnosti u gradu a autor se je osvrnuo i na stanje cehovske proizvodnje u obližnjim cehovskim središtima što sve ukazuje na određenu proizvodnu povezanost i sličnost rada.

Proučavanje seljačkih društava na koprivničkom prostoru autor strukturira ali ostavlja ruralne aspekte života otvorenima. Razlikuje seljake-građene slobodnog i kraljevskoga grada, zavisne seljake koprivničkog župnika ostavljajući nerazrijeđenim pitanje da li je Koprivnica imala gradske kmetove, smatrajući da nema dovoljno elemenata da zaključi da su herešinečki stanovnici bili gradski kmetovi.

Etnokonfesionalne promjene proizlaze iz najdublje krize koju je prolazila katolička crkva na prijelazu iz 16. u 17. stoljeće, i Petrić je izvanredno sustavno obradio protestantizam i proces katoličke obnove koristeći se bogatom literaturom i izvorima prikazavši način na oji se katolička crkva u Koprivnici u drugoj polovici 17. stoljeća i institucionalno učvrstila gradnjom crkava i samostana. U mnogo ranije vrijeme nego što se to do sada smatralo stavlja doseljavanje kršćana istočnog obreda otvarajući neke probleme povijesti koprivničke pravoslavne zajednice i Statute Valachorum koji privilegij se najvjerojatnije ne odnosi na gradove između Save i Drave. Međuvjerska tolerancija i netolerancija u gradu u kojem nalazimo stanovnike raznih vjera praćena je procesima asimilacije i pokrštavanja muslimana. Svijet na granici pun je kontroverzi i ono što se dešavalo u velikom na crti razdvajanja građanske Hrvatske i vojnih krajina odnosno Krajina s Osmanskim carstvom nalazimo i u Koprivnici koji je veliki svijet u malome. Zajednički interesi, ciljevi i nadopunjavanje zbližavaju ponekad razne društvene slojeve i ljude različitih vjera, ali bez ikakvog spora Koprivnica kroz crkve, kapele potvrđuje pobjedu katoličke obnove koja ima i gospodarsku osnovicu u koprivničkoj župi. Katoliku obnovu pomažu i isusovci i pavlini, kapucini i franjevci te su ovi posljednji sačuvali vrijednu kulturnu baštinu.

Početke organiziranog školstva nalazimo od 1590. ali jako sudjelovanje Koprivničanaca u gimnazijskom obrazovanju može se razumjeti kao posljedica katoličke obnove što onda potvrđuje pojava većeg broja studenata iz Koprivnice u Grazu tijekom 17. stoljeća. Koprivnica daje u 17. st. više značajnih intelektualaca kojima je na čelu Baltazar Dvorničić Napuly. Petrić nam daje podatke i o knjižnoj i glazbenoj kulturi. Vrlo je zanimljivo potpoglavlje o marginalnim skupinama u kojem su predstavljeni siromasi, Romi, Židovi.

Prema raspoloživom materijalu opisan je i svakodnevni život u Koprivnici, postojanje "varaškog hajduka", zapravo pandura koji je čuvao red a zabilježeni su i pojedinačni slučajevi devijantnog ponašanja, praznovjerice i sve što je mučilo čovjeka na početku novog vijeka, te kako su sudili suci u kriminalnim stvarima.

Vrlo dobar i opsežan zaključak donesen je i na njemačkom jeziku. Knjiga sadrži velik broj likovnih priloga i karata, izbor iz popisa objavljenih izvora i korištene literature i sve to dokumentira vrijednost ovog rada i posao koji je obavljen. Na kraju knjige dano je nekoliko neobično vrijednih priloga za svakoga tko se zanima za povijest pojedinih obitelji. Dan je popis vojnika u Koprivnici iz 1630, popis obveznika podavanja koprivničkom župniku iz 1659. i posebno iz 1700. po ulicama, popis gradskih sudaca u 17. stoljeću, popis koprivničkih "fiškuša", popis gradskih bilježnika, popis koprivničkih časnika (nadkapetana, potkapetana, konjaničkih kapetana i podkapetana), koprivničkih vojvoda i koprivničkih katoličkih župnika. Popunjene su sve praznine u personalnoj povijesti grada koja potvrđuje raznolikost i vrlo živu dinamiku kretanja stanovništva.

Svi elementi i manifestacije života su se na jedan način ispreplitale u događajima kojih je bilo mnogo i koje je autor uspio oformiti kao dovršenu priču. Rezultat sustavnih, dugogodišnjih i svestranih Petrićevih istraživanja Koprivnice je fascinantna, a početak pretvaranja grada iz

vojnog u civilno središte pod pritiskom građanskog stanovništva koje želi trgovati i proizvoditi a ne ratovati i koje započinje u ovom 17. stoljeću prikazan je na zanimljiv i dokumentirani način. Kroz ovo obimno djelo mi smo na svaki način dobili mnogo bolju sliku ne samo Koprivnice već i čitavog područja a u hrvatskoj historiografiji nedostajali su upravo ovi ključni kamičci za 17 stoljeće, sinteza u kojoj je mnogo toga nadopunjeno i objašnjeno i ostavljen vrlo mali prostor dubozama i sumnjama koje moraju razriješiti buduća istraživanja, kao što je to i najavio i u knjizi Koprivnica na razmeđu epoha (1765.-1870) prije pet godina, a ovo najnovije djelo pokazuje kako je daleko uznapredovala povijesna znanost ako se radi interdisciplinarno i bez granica. Prekrasno djelo jednog kvalitetnog mladog povjesničara koji je do sada objavio šest knjiga i mnoštvo zapaženih radova pred kojim stoji velika budućnost. Kroz ovo djelo Petrić se ponovno potvrđuje kao povjesničar velikog dometa i velikih mogućnosti, ali i istraživača koji silno voli Podravinu te se suvereno kreće ovim prostorima od najstarijih vremena do danas, obavještavajući o ulози Podravine u prošlosti i evropsku znanstvenu javnost. O poticajima koji su ga potaknuli na istraživanje i kako gleda na povijesnu problematiku kojom se bavi nekoliko riječi nam je rekao Hrvoje Petrić na kraju ove knjige pod naslovom "Umjesto pogovora", pa je to na jedan način i njegova znanstvena ispovijed. Na svaki način knjiga mr. sc. Hrvoja Petrića Koprivnica u 17. stoljeću prva na sustavan i izvoran način razrađuje povijest slobodnog kraljevskog grada u 17. stoljeću, stoljeću. To je stoljeće kada je izgrađena velika renesansna koprivnička utvrda na jednoj a trgovačko-obrtičko podgrađe na drugoj strani predstavljajući zadnje mjesto na crti uljuđene srednje Europe. Živeći na granici stanovnici Koprivnice u 17. stoljeću živjeli su dvostruko: kao građani slobodnog kraljevskog grada i kao vojnici, te su suradnja i sukobljavanja ova dva svijeta bila neminovna. Mnogo je toga što je i danas specifično za Koprivnicu niknulo u 17. stoljeću a dobro je da to saznajemo kroz tako kvalitetnu i javnu interpretaciju, koja će mislim zadovoljiti i najveće povijesne sladokusce i ostati trajna vrijednost dugo vremena.

Mira Kolar-Dimitrijević

**POVIJEST U NASTAVI, IV/2006, BR.1 (7), DRUŠTVO ZA HRVATSKU
POVIJESNICU I SREDNJA EUROPA, ZAGREB, PROLJEĆE, 2006., 140 STR.**

Ovaj časopis namijenjen je prije svega nastavnicima i profesorima povijesti u školi. Prvi tekst je izvorni znanstveni članak Branke Boban pod naslovom Stjepan Radić o Istri i Rijeci. Autorica nam prikazuje da se odnos Stjepana Radića prema Rijeci i Istri zasnivao na načelu prava naroda na samoodređenje, prema kojem bi Rijeka i Istra trebale pripasti Hrvatskoj. U svojem nacrtu ustava Neutralne seljačke republike Radić izričito kaže: "Republika Hrvatska ne priznaje tajnog ugovora između kraljevine Italije i kraljevine Srbije, sklopljenog dne 11. studenog 1920. i Rapallu, bez Hrvatske i protiv Hrvatske, ali kao Neutralna mirotvorna republika očekuje pripojenje grada Rijeke i Istre k Hrvatskoj od talijanske prosvijećene radničke i seljačke demokracije i Saveza Naroda, pred kojima će taj svoj zahtjev vazda iznositi" Nakon dolaska fašista na vlast 1922. Radić je počeo energično osuđivati talijanski iredentizam zbog ukidanja demokratskih i ljudskih sloboda te pogona Hrvata i Slovenaca. Bio je svjestan da mala Hrvatska bez pomoći međunarodne zajednice ne može sama obraniti. Dugoročno gledano Radić je vjerovao da se budućnost hrvatskog naroda u cjelini, pa i u Rijeci i Istri može osigurati samo razvojem demokratskog međunarodnog poretka, započetog osnivanjem Lige naroda.

Pregledni rad pod naslovom Motivacijske tehnike u nastavi napisala Danijela Trškan sa Filozofskog fakulteta u Ljubljani. Autorica u svojem radu govori o motivacijskim tehnikama, koje su u nastavi prisutne u svim dijelovima nastavnog procesa. No ove tehnike su osobito važne naglašava autorica na početku nastavnog sata kada nastavnici pokušavaju privući učenikovu pozornost na novo nastavno gradivo. Autorica navodi da se motivacijske tehnike mogu odnositi na samo gradivo li pak motivacijske tehnike koje pokušavaju održati pozornost učenika. Posebne motivacijske tehnike namijenjene su opuštanju i kraćem odmoru učenika. Razne motivacijske tehnike utječu na emocionalni angažman učenika, na njihovo zanimanje i želje te stvaraju pozitivno nastavno okružno.

Suzana Pešorda u svojem stručnom članku Menadžment povijesne skupine objašnjava rad povijene grupe. Analizira se rad povijesne grupe kroz procese planiranja, organiziranja, vođenja i kontrola rada povijesne skupine. Autorica je organizaciju povijene grupe analizirala na primjeru rada na istraživanju lokalne povijesti.

Petar Bagarić daje nam primjer izvođenja nastavne teme Francuska revolucija u 3. razredu gimnazije. Ova nastavna tema se sastoji od pet nastavnih jedinica od kojih su tri bile posvećene pojedinim etapama Francuske revolucije, četvrta je bila posvećena Napoleonovom razdoblju, a peta obrađuje Ilirske provincije. Za svaku od navedenih nastavnih jedinica autor je razradio nastavne listiće koji sadrže izvorne materijale i popratnu metodičku razradu u obliku pitanju.

U svojem preglednom radu Janos Liko nam uspoređuje Prikaz revolucije 1848./1849. u dva hrvatska i mađarska gimnazijska udžbenika. Autor opisuje glavne sličnosti i razlike u smislu sadržaja i interpretacije, te osnovnih metodičkih pristupa. Uspoređuje se i načinu korištenja slikovnog materijala i pisanih izvora. Tekst ima i nekoliko priloga u kojima se ističu usporedbe opisa Mađara i Hrvata u mađarskom udžbeniku.

Časopis nam donosi i prijevod sa strane literature. Snježana koren je prevele tri ulomka iz knjige Sirkke Ahonen, *Clio Sans Uniform: A Study of the Post-Marxist Transformation of the history Curricula in East Germany und Estonia, 1986-1991*.

Zanimljiv je članak o Španjolskoj gripi u Zagrebu koji nama dolazi sa Prve gimnazije u Zagrebu. Članak je napisan vrlo stručno na temelju relevantne literature i izvora. Časopis nam također donosi članak o Muzejima Hrvatskog zagorja, koji se sastoji od šest muzeja, što se može koristiti za izvođenje terenske nastave te je ova informacija za nastavnike korisna. Časopis također daje prikaze drugih knjiga i časopisa. Nadamo se da će časopis nastaviti izlaženje sa još više priloga potrebnih nastavnicima povijesti.

Ivan Peklić

ZAPISNICI POGLAVARSTVA GRADA KOPRIVNICE IZ 17. STOLJEĆA, PRIREDILA KARMEN LEVANIĆ, GRAĐA ZA POVIJEST KOPRIVNICE, KNJIGA 3, IZDAVAČKA KUĆA "MERIDIJANI", 2006., 214 STR.

Izašla je dugo pripremana knjiga "Zapisnici Poglavarstva grada Koprivnice iz 17. stoljeća". To je treća knjiga iz serije Izdvačke kuće "Meridijani" pod naslovom "Građa za povijest Koprivnice". Prva knjiga je tiskana još 2001., a sadržavala je opsežnu bibliografiju o Podravini (sastavili su je H. Petrić i D. Feletar), a druga knjiga odnosila se na zbirku dokumenata o zbivanjima u Koprivnici i okolici od 1929. do 1941. godine (prikupio je i komentirao Ž. Krušelj). Ova treća knjiga započela je s objavljivanjem klasične građe, kakvu izdaju i neki drugi hrvatski

gradovi. Knjiga sadrži prvi dio zapisnika Poglavarstva Grada Koprivnice iz 17. stoljeća. Naime, ta je građa preobimna za jednu knjigu, pa će drugi dio (zajedno s kazalima za obje knjige) biti tiskan tijekom 2007. godine. Treća knjiga iz serije "Građa za povijest Koprivnice" ujedno je posvećena i 650. obljetnici povelje koju je izdao hrvatsko-ugarski kralj Ludovik I. dne 4. studenoga 1356. i time Koprivnicu proglasio slobodnim kraljevskim gradom.

Knjigu je za tisak pripremila prof. Karmen Levanić iz Državnog arhiva u Varaždinu, u kojem se i čuva glavna knjiga gradskih zapisnika iz 17. stoljeća. Tu je uvršten i dio zapisnika koji se čuvaju u arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, a koje je ranije u "Podravskom zborniku" deskribirala dr. Lelja Dobronić. Recenzenti knjige su istaknuti hrvatski latinist i povjesničar dr. Josip Barbarić i prof. Damir Hrelja, ravnatelj Državnog arhiva u Varaždinu. Glavni urednik je dr. Dragutin Feletar, a urednik serije je mr. Hrvoje Petrić.

Na početku knjige uvrštena je opsežna studija mr. Hrvoja Petrića pod naslovom "Organizacija uprave i sudstva slobodnog i kraljevskog grada Koprivnice tijekom 17. stoljeća". S obzirom da se H. Petrić više godina bavi upravo istraživanjem 17. stoljeća u Koprivnici i Podravini (o tome je objavio i opsežnu knjigu), studija iz hrvatskih, mađarskih, slovenskih i austrijskih arhiva donosi pretežito izvornu građu koja se po prvi put objavljuje. Dakako, autor je koristio i raspoloživu literaturu i tiskane izvore. Uvodna studija daje povijesni kontekst građi koju donose deskribirani zapisnici Poglavarstva Grada Koprivnice.

Studija ponajprije obrađuje upravne i druge prilike u gradu Koprivnici u 17. stoljeću, jer su one utjecale na rad i zaključke gradskoga Poglavarstva i drugih gradskih izvršnih vlasti. Autor studije je svoje istraživanje podijelio u nekoliko karakterističnih poglavlja: 1. Borba za očuvanje gradskih povlastica, 2. Društvene, demografske i gospodarske promjene u Koprivnici tijekom 17. stoljeća, te 3. Organizacija koprivničke uprave i sudstva (3.1. Gradska samouprava, 3.1.1. Upravna struktura i gradski suci, 3.1.2. Pokušaj stvaranja oligarhije, 3.1.3. Ispreplitanje vojne i civilne vlasti – vojnici u strukturama vlasti slobodnog i kraljevskog grada, 3.2. Sudstvo i zastupanje grada).

Već i iz spomenutih međunaslova vidi se da se Petrić najtemeljitije bavio istraživanjem odnosa vojnih vlasti u Koprivnici prema civilnim samoupravnim strukturama slobodnog i kraljevskog grada. To 17. stoljeće za Koprivnicu je bilo ekonomski i politički, pa i strateški, vrlo teško i osjetljivo. Naime, sve do 1684. godine granica prema Osmanskom carstvu bila je posve blizu – na rijeci Dravi, te u Podravini oko Kloštra Podravskog i Staroga Graca. Dakle, grad je tada bio glavna logistička baza za obranu od Osmanlija, a to znači puna vojske i vojnih osoba i velikodostojanstvenika, koji su željeli i u gradu imati što više vlasti i prihoda. I u tim teškim uvjetima, civilna vlast uspjela je djelovati i opstati u kontinuitetu.

To potvrđuju i zapisnici Poglavarstva Grada Koprivnice iz 17. stoljeća. Prof. Karmen Levanić knjigu je pripremila na profesionalni način i uz uobičajenu metodologiju za takva izdanja povijesne građe. Iz vrlo zahtjevnog i teškog rukopisa, koji je uglavnom pisan na latinskom i dijelom na starokajkavskom hrvatskom jeziku, priređivačica je uspjela deskribirati sačuvane stranice i retke. Većina se odnosi na knjigu zapisnika Poglavarstva grada Koprivnice od 1639. do 1699. godine. Zapisnici s pojedinih sjednica poredani su onako kako je to učinjeno i u sačuvanom rukopisu (bilježnici) zapisnika. Kako u sačuvanom rukopisu zapisnici ne slijede kronološki jedan iza drugoga, tako i u ovoj knjizi datumi sjednica nisu poredani kronološki. Autorica se strogo pridržavala izvornika. Tu prividnu "izmiješanost" kronologije uvelike će poboljšati temeljito kazalo koje će se objaviti u drugom dijelu knjige zapisnika (očekuje se izlazak tijekom 2007. godine).

Tekstovi na latinskom i starohrvatskom transkribirani su temeljito, studiozno, pouzdano i jasno. Svaki dokument na početku ima i hrvatski sažetak (regesta). Dužina sažetka ovisi o sadržaju

zapisnika. Bitno je da su zapisnici valjano deskribirani i da tako u cijelosti stoje budućim istraživačima na raspolaganju. Gotovo polovica knjige odnosi se na Sudske zapisnike Poglavarstva grada Koprivnice od 1676. do 1677. godine. Parnice vođene pred gradskim sucem i Poglavarstvom vrlo su važne za rekonstrukciju života Koprivnice u 17. stoljeću. Kajkavski tekstovi pisani su kurzivom (italikom), tako da se odmah zapažaju. Ti tekstovi su ujedno i značajan prinos proučavanju tadašnjeg hrvatskog kajkavskog jezika i njegove uporabe u službenim dokumentima.

Valja na kraju zaključiti da se Izdavačka kuća “Meridijani” pokretanjem posebne biblioteke “Građa za povijest Koprivnice” upustila u vrlo zahtjevan i skupi projekt. Dosad su izašle tri knjige, a posve je pripremljena i četvrta. Namjera je “Meridijana” da istraži i tiska sve poznate dokumente (pa i dakako one koji će se još pronaći u arhivima) o gradu Koprivnici od početka (prvih pisanih dokumenata) do kraja 16. stoljeća. Ta građa objavit će se, zavisno od obujma, u jednoj ili dvije knjige. Uz to, u pripremi su dokumenti iz nekih razdoblja novije povijesti Koprivnice i Podravine. Dakako, ovih knjiga vjerojatno ne bi bilo da nije bilo financijske potpore Grada Koprivnice, koja doduše nije mogla pokriti sve troškove, ali je pomoć bila vrlo značajna. U ovom slučaju se pokazao dobar model suradnje lokalne samouprave, znanstvenika i privatne nakladne kuće. Tako se i Koprivnica uvrstila u red još uvijek rijetkih hrvatskih gradova koji izdaju seriju građe za svoju povijest.

Dragutin FELETAR

725 GODINA FRANJEVACA U VIROVITICI, ZBORNİK RADOVA MEĐUNARODNOG SIMPOZIJA, HAZU, ZAGREB-OSIJEK 2006., STR. 300

Veliki hrvatski poznavatelj povijesti reda franjevacā, fra Paškal Cvekan, još je 1977. godine napisao i tiskao knjigu “Virovitica i Franjevci” (rođen je u Ferdinandovu 1913., a svoje zadnje dane proveo je upravo u virovitičkom Franjevačkom samostanu 1998.). Tako se o povijesti franjevacā u Virovitici, koji su tu bili još u srednjem vijeku, i ranije podosta znalo. O toj temi je podosta tiskano i u velikom “Virovitičkom zborniku”, koji je HAZU (tada JAZU) tiskala još 1984., pa i u monografiji “Virovitica – izabrane teme”, koju je uredio potpisnik ovoga prikaza, i drugdje.

No, ta tema nikako nije bila iscrpljena. Dapače, u arhivima i izvorima bilo je skrito možda više “materijala” o virovitičkim franjevcima nego što je ugledalo svjetlo dana u člancima i knjigama. Zato je u Virovitici od 17. do 10. listopada 2005. organiziran međunarodni znanstveni skup “725 godina franjevacā u Virovitici”. Zajednički su ga organizirali HAZU (Zavod za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku), zatim Hrvatska franjevačka provincija Sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu, Franjevačka provincija Sv. Ivana Kapistrana u Budimpešti i, dakako, Franjevački samostan u Virovitici. Nakon prikupljanja radova, 2006. je tiskana opsežna monografija s toga skupa. Zahvaljujući toj opsežnoj znanstvenoj knjizi, sada o djelovanju i značenju franjevacā u Virovitici i sjeverozapadnoj Slavoniji znademo mnogo više.

U zbornik su uvrštena 22 znanstvena rada. Urednici zbornika su prof. emeritus Julio Martinčić i dr. sc. Dubravka Hackenberger, kojima je od velike pomoći bio brižno sastavljen počasni i organizacijski odbor. Kada se sumiraju rezultati spomenuta simpozija, onda se dobije dosta cjelovita slika o djelovanju franjevacā u ovom kraju kroz više od sedam stoljeća. Dakako, neka

razdoblja i događaji, te ličnosti, nešto su manjkavije prikazani, pa će još biti posla za istraživače – ali to je “boljka” svih zbornika (pogotovo ako je velik broj autora).

Život i djelovanje franjevacu nije mogao biti prikazan izolirano od povijesnog razvoja i događaja vezanih uz Viroviticu i virovitičku Slavoniju u cjelini. Naime, upravo franjevci bili su vrlo važan sastavni dio i faktor kreiranja života ovdašnjeg stanovništva. Franjevci nisu bili nikakav “izolirani faktor”, već su dapače bili važan sastavni dio svakodnevice Virovitice kroz povijest. Stoga je na simpoziju, a potom i u zborniku, prezentiran veći broj radova koji se odnose na život Virovitice izvan samostana, odnosno na događaje iz tzv. opće povijesti ovoga grada i kraja. Tako već u uvodnom dijelu Nenad Moačanin (danas vjerojatno naš najbolji “turkolog”) piše o stanju i životu Virovitice u tursko doba. To je bilo dugo razdoblje od 1552. do 1684. godine, a tadašnja islamizacija grubo se prelamala i u životu i sudbini virovitičkih franjevacu. Agneza Szabo opisuje i objašnjava proces modernizacije koji su se zbivali u restauriranoj Virovitičkoj županiji nakon odlaska Osmanlija, a pogotovo u 19. stoljeću. Osobitu pozornost poklonila je upravo gradu Virovitici (iako je tada sjedište Virovitičke županije “preseljeno” u Osijek).

Od posebne je važnosti članak Stanka Andrića o djelovanju virovitičkih franjevacu u srednjem vijeku (dakle prije prodora Osmanlija). Za nastanak i razvoj Virovitice kao posjeda hrvatsko-ugarskih kraljeva, posebno značenje već od 13. stoljeća imala su dva crkvena reda: franjevci (već od oko 1280.) i dominikanci (od oko 1290.). Zanimljivo je da su u to doba franjevci osnovali još neke samostane u sjevernoj Hrvatskoj – primjerice u Koprivnici oko 1293. – te su na taj način obavljali vrlo važnu duhovnu, obrazovnu ali i gospodarsku ulogu. Nažalost, i franjevci su bili primorani napustiti Viroviticu pred osmanskim silom – vjerojatno i nešto ranije od 1552. godine.

Josip Waller razradio je glavne elemente utjecaja i uloge franjevacu na razvoj Virovitice. Ne treba isticati da je ta uloga kroz povijest bila velika, a u nekim situacijama i presudna. Virovitica kao da se okupila oko samostana i utvrde poput obitelji. Robert Skenderović objavio je značajan prilog boljem poznavanju prilika i podataka o osnivanju virovitičke župe Sv. Roka, koju oduvijek vode upravo franjevci. U tom je članku posebno razrađeno djelovanje župe tijekom 18. stoljeća, dakle u vrijeme barokne obnove. Slijedeća dva članka odnose se na veliko bogatstvo knjižnice i arhive virovitičkog Franjevačkog samostana. Dražen Kušen piše o bogatstvu i raritetima arhiva samostana, a Stjepan Sršan o blagu skrivenom u župnim matičnim knjigama krštenih, umrlih i vjenčanih. Bez njih ne bi se mogla isčitati vjerodostojna demografska povijest grada.

Potom slijedi nekoliko članaka vezanih uz razvoj virovitičkog feuda, narodnu tradiciju i stare gradske vedute. Dubravka Sabolić razrađuje razvoj središnje virovitičke svjetovne točke: srednjovjekovne utvrde, njezinu kalvariju u prva dva stoljeća novoga vijeka, te konačno izgradnju velebnog dvorca Pejačević početkom 19. stoljeća. Silvija Lučevnjak istražila je nerazvodnu povezanost povijesti plemićke obitelji Pejačević i urbanističkog i gospodarsko-političkog razvoja Virovitice. Danica Draganić bavi se vezama grada i ruralnih tradicija gradskih predgrađa i okolnih sela. Grgur Marko Ivanković piše o prikazima grada u mapi veduta “Campaign on the Danube” iz 1683. – nastalih pred samo oslobođenje Virovitice od Osmanske vlasti. Ta je mapa od iznimne važnosti za bolje poznavanje povijesti Virovitice na kraju 17. stoljeća.

Većina ostalih članaka vraća se natrag virovitičkom Franjevačkom samostanu. Samostan i osobito crkva Sv. Roka s izuzetno vrijednim unutrašnjim inventarom (posebice oltarima i propovjedaonicom), pripada među najznačajnija arhitektonska postignuća kasnoga baroka u sjevernoj Hrvatskoj. To je istražio i dokumentirao Ivan Jengi u svojem članku. Fra Franjo Emanuel Hoško, pak, prikazuje uspješno nastojanje virovitičkih franjevacu da razviju obrazovanje naroda, te da u svojem samostanu razviju i visoku školu već tijekom 18. stoljeća, što je za

Slavoniju tek oslobođenu od Osmanlija imalo veliko značenje. Mirjana Repanić Braun piše o visokim dometima slikarstva i kiparstva skupljenog u Franjevačkom samostanu, te u župnoj samostalnoj crkvi Sv. Roka.

Vatroslav Frkin popisao je i objasnio bogatstvo i posebnosti samostanske knjižnice (od rariteta svakako je važna biblija tiskana krajem 15. stoljeća, dakle pripada u red inkunabula). Mirko Mataušić razradio je periodiku sačuvanu u knjižnici virovitičkog Franjevačkog samostana. Poznato je da je upravo u okviru samostana u Virovitici djelovala i najstarija ljekarnica u zapadnoj Slavoniji, s počecima u 1745. godini. Njezinu povijest i značenje opisala je Stella Fatović Ferenčić. Mario Cifrak prikazao je posebno blago starih biblija koje se čuvaju u knjižnici virovitičkog samostana. Iločanin Mato Batorović podnio je referat o osnivanju i djelovanju bratovština pri virovitičkom samostanu, koje su imale i veliko gospodarsko značenje (ali i humanitarno).

Zadnja tri uvrštena članka u zbornik bave se znamenitim osobama vezanim uz Franjevački samostan u Virovitici. Franjo Zenko piše o filozofu Stjepanu Zimmermannu, fra Petar Antun Kinderić o poznatom skladatelju Kamilu Kolbu, a Petar Cvekan o brojnim objavljenim knjigama i rukopisnoj ostavštini fra Paškala Cvekana. U okviru znanstvenog skupa u Gradskom muzeju u virovitičkom dvorcu priređena je i bogata izložba "Iz riznice Franjevačkog samostan u Virovitici", što je zabilježeno i na kraju zbornika.

Dragutin FELETAR

KAJKAVIANA – ALIA, OGLEDI O KAJKAVSKIM I DRUGIM HRVATSKIM GOVORIMA, AUTOR DR. SC. MIJO LONČARIĆ, ZRINSKI ČAKOVEC I INSTITUT ZA HRVATSKI JEZIK I JEZIKOSLOVLJE ZAGREB, 2005., 555 STR.

Iskusni i vrlo plodan istraživač hrvatskih govora i jezika, dr. sc. Mijo Lončarić (rođen u selu Reka kraj Koprivnice, a doktorirao na kajkavskim govorima Bilogore), objavio je još jednu vrijednu knjigu o hrvatskom jezikoslovlju. Radi se o obimnom djelu "Kajkaviana – Alia" u kojoj je autor sabrao brojne svoje radove iz raznih časopisa i knjiga. Ti su radovi rezultat autorova angažmana na znanstvenim projektima "Istraživanje narodnih govora", "Hrvatski jezički (dijalektološki) atlas", "Lingvistička geografija", "Općeslavenski lingvistički atlas" i "Europski lingvistički atlas". Zapravo, bolji poznavatelji ove literature, a osobito rada dr. Lončarića, odmah će zaključiti da se radi o nastavku poznate njegove knjige "Kaj jučer i danas".

Valja još reći da su neki radovi iz ove najnovije Lončarićeve knjige nastali u koautorstvu s Božidarom Finkom ("Virovitički govor"), Vesnom Zečević ("Jat u kajkavštini"), Eugenijom Barić ("Stjepan Pavičić – slavist antropogeograf") i Ankicom Čilaš Šimpraga ("Najistočniji čakavski govor – Hajmaš"). Recenzenti knjige su istaknuti hrvatski lingvisti Dalibor Brozović i Vesna Zečević, a urednik je Josip Lisac. Knjiga sadrži i desetak vrlo informativnih karata o prostiranju pojedinih tipova hrvatskih govora. Velika je vrijednost ove knjige što se obrađuju i objašnjavaju i govori, te povijesne korelacije prostora današnje Hrvatske s jezicima Hrvata u europskom okružju, kao i s jezicima susjednih naroda.

Knjiga je podijeljena na tri osnovna poglavlja. Najveći dio posvećen je kajkavskim govorima (naslov poglavlja: "Kajkavsko narječje"), zatim štokavskim i čakavskim govorima ("Štokavsko i čakavsko narječje"), te ostaloj jezičnoj i komparativnoj problematici ("Ostalo"). Treba, zapravo, ovdje osobito naglasiti da bi bez djelovanja dr. Lončarića izučavanje i poznavanje jezika, osobito

sjeverozapadne Hrvatske, danas još uvijek bilo na početku. Izuzetnom energijom i plodnošću, on je istraživanjima in situ zabilježio i objasnio toliko velik broj lingvističkih posebnosti unutar kajkavskog govornog korpusa (ali i izvan njega), da se bez tih radova daljnja jezična istraživanja u sjevernoj Hrvatskoj ne mogu ni zamisliti. On je stvorio vrlo solidne pionirske temelje u jezičnim istraživanjima ovih krajeva, udarajući tako temelje i komparativnim vezama s povijesnim, toponomastičkim, geografskim, paleografskim i drugim (posebice demografskim) susjednim znanostima.

Koliko je bogatstvo tih (konkretnih) istraživanja, govore teme obrađene u prvom poglavlju knjige – “Kajkavsko narječje”. Njihov se sadržaj i raznovrsnost može iščitati i iz samih naslova tema: 1. Prilog južnoslavensko-zapadnoslavenskim odnosima s posebnim obzirom na slovačko-kajkavske veze, 2. Mjesto kajkavskoga narječja u jezičnom kontinuitetu, 3. Stara sjeverna kajkavska granica, 4. O slovensko-kajkavskim odnosima, 5. Jezični odnosi u donjoj Panoniji, 6. O razvitku kajkavskog narječja, 7. Jezični odnosi u Podravini, 8. Napomene o razvoju kajkavske akcentuacije, 9. Jat u kajkavštini, 10. Na temeljima Ivšićevih dijalektoloških istraživanja, 11. Kajkavsko narječje, 12. Pogled na jezik kajkavskog pjesništva, 13. Žgančev doprinos poznavanju kajkavštine, 14. Prvi zapisi hrvatske (kajkavske) riječi na zagrebačkom Gradecu, 15. Hrvatski jezik u “Felicianovoj ispravi” i drugim slavonskim dokumentima iz 12.stoljeća, 16. Porijeklo gradišćanskih kajkavaca, 17. Bednjanski govor u kajkavštini, 18. Kajkavština u Mađarskoj, 19. Pomurske kajkavske pjesme iz 1858. – zapisi Đure Deželića, 20. Goranski govor u Moslavini – Gornja Jelenska, Moslavačak Slatina, 21. Govor Varaždina i okolice, 22. Istraživanje govora u ludbreškom kraju, 23. Kerstnerov govor i ludbreški jezik, 24. Miškina i današnja đelekovečka kajkavština, 25. Galovićeva i današnja peteranska kajkavština, 26. Glavne osobine govora Torčeca, 27. Hlebinski govor, 28. Proučavanje podravske kajkavštine, 29. Naglasne osobitosti podravskoga dijalekta kajkavskoga narječja, 30. Molvarski govor i 31. Sjevernomoslavački kajkavski govori.

U poglavlju “Štokavsko i kajkavsko narječje”, dr. Lončarić razrađuje slijedeće teme: 1. Toponimi u osvjetljavanju predmigracijskog jezičnog stanja u Slavoniji, 2. Kajkavsko-štokavski odnosi u Slavoniji – primjer dijalektne interferencije i prijelaznoga područja, 3. Stara kajkavsko-čakavska granica u svjetlu onimije, 4. Govor virovitičkog područja, 5. Govor Lanosovićevega rodnog kraja, 6. Govor Hrvata “Dalmata” u Sentandriji, 7. Čevapovićev jezik i požeški govor, 8. Najistočniji čakavski govor – Hajmaš, 9. Jezik Hrvata u Slovačkoj, 10. Prilog istraživanju moravskih Hrvata i 11. Renovac. U poglavlju “Ostalo”, autor također donosi nekoliko zanimljivih tema: 1. O istraživanju lužickosrpsko-hrvatskih jezičnih veza, 2. Hrvatska narječja i hrvatski književni jezik, 3. Kopitar i hrvatski jezik, 4. Mađari kroatisti jezikoslovci, 5. Stjepan Pavičić – slavist antropogeograf.

Pravo bogatstvo informacija može se naći i u znanstvenom aparatu, odnosno u bibliografskim bilješkama. Na kraju knjige dr. Lončarić je sabrao izuzetno bogatu bibliografiju od čak blizu 1200 jedinica (!).

Dragutin FELETAR

"KOPRIVNICA - UZBUĐLJIVA VREMENSKA POZORNICA", MERIDIJANI, SAMOBOR, 2005., 220 STR.

Ponajbolji hrvatski meteorolog Milan Sijerković objavio je početkom godine u izdanju Meridijana knjigu "Koprivnica - uzbuđljiva vremenska pozornica", o vremenu i klimi nad Koprivnicom i Podravinom. Riječ je o prvoj knjizi s temeljitim i opsežnim stručnim opisom vremena i klime Koprivnice i gornje Podravine, u kojoj je Sijerković znalački "ispremiješao" svoje neupitno stručno znanje te egzaktna mjerenja s bogatom narodnom maštom i izrekama o vremenu. Zanimljivosti štiva pridonose i prikladni izvadci iz djela poznatih podravskih i drugih spisatelja i pjesnika, koji se odnose na Podravinu. Knjiga je ilustrirana duhovitim karikaturama Ivana Haramije Hansa.

Do ove Sijerkovićeve knjige, o klimi tog dijela Hrvatske nije bilo napisano niti jedno cjelovito djelo, pa čak niti stručni članak u nekom od meteoroloških ili sličnih časopisa. Autor je iz dosadašnjih stručnih znanja o klimi Koprivnice i gornje Podravine mogao prikupiti tek vrlo mali dio podataka, stoga je morao posegnuti za svim dostupnim brojčanim podacima, pogotovo onima iz najnovijega klimatološkog razdoblja.

Nakana ovog djela je upoznavanje zainteresiranih sa stručno i znanstveno ispravnim činjenicama o klimi tog dijela Hrvatske, uz potrebna tumačenja i pojašnjavanja. No, kako ističe Sijerković, knjiga je namijenjena i širokome krugu čitatelja različite naobrazbe i nejednakog stupnja zanimanja za meteorologiju.

Knjiga počinje crticama iz meteorološke povijesti Koprivnice i gornje Podravine, slijedi stručni dio koji sadrži informacije o temperaturi, vlazi, naoblaci, osunčavanju, oborini, vjetru i najvažnijim atmosferskim pojavama kao što su magla, grmljavina i tuča. Slika Podravine dopunjena je astronomskim, hidrološkim i agrometeorološkim podacima.

Autor je knjigu nastojao učiniti što zanimljivijom, pa je ona podijeljena po godišnjim dobima i mjesecima. Sadržaj je time konkretniji, i omogućuje lakše pamćenje važnih činjenica. Tekst je napisan tako da ne traži posebno stručno znanje za razumijevanje i praćenje. Tekst o "mjesečnom vremenu" sadrži i zanimljive novinske napise o neobičnim vremenskim događajima u Koprivnici i Podravini, prikupljene uglavnom iz starih novina, koje su danas teško dostupne širem čitateljstvu. Tu su i brojne pučke vremenske izreke, koje svjedoče o zanimanju stanovnika, posebno poljoprivrednika, za vremenske (ne)prilike.

Goran Čičin-Mašansker

GRADIŠĆANSKI HRVATI U MAĐARSKOJ I HRVATI U SLOVAČKOJ, AUTORI DR. TOMISLAV JELIĆ I DR. ŽELJKO HOLJEVA, CROATICA KHT., BUDIMPEŠTA 2006., 298 STR.

Iako razmjerno mladi, zagrebački stručnjaci geograf dr. sc. Tomislav Jelić i povjesničar dr. sc. Željko Holjevac već se godinama sustavno bave istraživanjem hrvatske dijaspe u Austriji, Mađarskoj i Slovačkoj. Na tim ili sličnim temama obranili su i svoje magistarske i doktorske radnje, te objavili brojne radove i knjige. Jelić je 1997. objavio knjigu "Gradišćanski Hrvati u Austriji – Analiza hrvatskih naselja u Gradišću", a zajedno sa Holjevcom 2004. godine knjigu "Gradišćanski Hrvati u Mađarskoj".

Oni svoja istraživanja nastavljaju i priširuju, a jedan od rezultata toga višegodišnjeg rada je i nova knjiga "Gradišćanski Hrvati u Mađarskoj i Hrvati u Slovačkoj". Izdavač knjige je nakladna kuća "Croatica Kht." iz Budimpešte, a za nakladnika je potpisan Čaba Horvat. Recenzentska ekipa je vrlo priznata: akademik Nikola Benčić, dva profesora emeritusa – Ivan Crkvenčić i Velimir Rogić, te dr. sc. Jozef Klačka. Knjigu je uredio jedan od autora – Tomislav Jelić. Vrijedno je istaći da su na početku knjige svoje predgovore napisala tri državna predsjednika – Hrvatske Stjepan Mesić, Mađarske Solyom Laszlo i Slovačke Ivan Grašparovič, te ravnateljica Hrvatske matice iseljenika Katarina Fuček. Na kraju, pak, knjige pogovore su napisali dr. sc. Mijo Karagić, predsjednik Hrvatske državne samouprave u Mađarskoj i doc. ing. Juraj Cvečko, predsjednik Hrvatskog kulturnog saveza u Slovačkoj.

Kako sami autori ističu u podnaslovu knjige, ovo djelo se prvenstveno bavi povijesnom i geografskom analizom hrvatskih naselja u zapadnoj Mađarskoj i Slovačkoj. Prvenstveno su obrađena ona naselja u kojima još i danas (prema zadnjem popisu) živi barem pet posto hrvatskog stanovništva. Na početku knjige je na desetak stranica podastrt vrlo informativan i znanstveno utemeljen pregled povijesti doseljavanja i života Hrvata u zapadnoj Mađarskoj i Slovačkoj – dakle od prve polovice 16. stoljeća do kraja 20. vijeka. Tu se osim povijesnog pregleda mogu naći i podaci o kulturnom, obrazovnom, društvenom i gospodarskom životu Hrvata na spomenutim prostorima, ali i osnovne informacije o poznatijim i zaslužnijim Hrvatima, pogotovo na području kulture i očuvanja hrvatskog identiteta.

Najveći dio knjige odnosi se na sustavni prikaz razvoja hrvatskog stanovništva po pojedinim županijama zapadne Mađarske, te unutar toga i po svim naseljima u kojima živi i hrvatska zajednica. Najprije je prikazana Željezna županija (Vas megye) u kojoj je prema službenim popisima 1785. živjelo 3.427 Hrvata, najviše 1949. godine – 6.435, a 2001. godine 4.086 žitelja. U analizi su prikazana i sva hrvatska sela – s kratkom poviješću, narodnim životom, temeljitim statističkim podacima (ponajviše za razdoblje od 1785. do 2001. godine), a tekst prate i planovi naselja, te veliki broj karakterističnih fotografija, itd. U Željeznoj županiji obrađena su slijedeća naselja: Petrovo Selo, Hrvatske Šice, Gornji Četar, Narda, Temerje, Hrvatski Židan, Plajgor i Prisika.

Analizirana je i Jursko-Mošonsko-Šopronska županija (Gyer-Moson-Sopron megye), koja je prikazana u cjelini, a posebno naselja Šopron, Unda, Koljnof, Vedešin, Imok, Kemlja i Bizonja. Pogotovo su informativni skupni demografski podaci za svaku županiju po popisima od kraja 18. do početka 21. stoljeća. Gradišćanski Hrvati u zapadnoj Mađarskoj sve do kraja Prvog svjetskog rata, odnosno do završetka Pariškog mirovnog pregovora 1921. godine, živjeli su zajedno s današnjim austrijskim Gradišćanskim Hrvatima u jednoj državi – u Mađarskoj. Glavni grad te pokrajine bio je Šopron. Međutim, nakon uključivanja većeg dijela Gradišća u novoosnovanu Austriju, razdijeljeni su i Gradišćanski Hrvati. Glavni je grad ostao u Mađarskoj, pa je novo središte Gradišća u Austriji postalo Željezno (Eisenstadt).

U Slovačkoj je, dakako, prikazan Bratislavski kraj, jer u tom dijelu žive i Hrvati. To je također stara dijaspora, pa su analizirani svi popisi stanovništva od 1785. do danas. Hrvati u većem broju žive u naseljima u blizini slovačkog glavnog grada. Temeljito su prikazana hrvatska naselja u Okrugu Bratislava V., Čunovo i Hrvatski Jandrovo, u Okrugu Bratislava IV. Devinsko Novo Selo i Okrugu Srnec Hrvatski Grob. I ovdje su izvršene temeljite demografske analize kako za okruge i državu, tako i za pojedina (hrvatska) naselja. U Bratislavskom kraju je najviše Hrvata zabilježeno prema popisu 1900. godine – 2.006, a prema popisu 2001. godine samo 448. Dakako, stvarni broj Hrvata je znatno veći nego što to bilježe službeni državni popisi stanovništva.

ČASOPIS ZA SUVREMENU POVIJEST 1/38/2006

Nedavno je izašao prvi broj Časopisa za suvremenu povijest za 2006. godinu u izdanju Hrvatskoga instituta za povijest. Novi je broj donio niz članaka vezanih uz političku, socijalnu i kulturnu povijest Hrvatske, te više vrijednih prikaza.

Prvi je rad Renea Lukića na temu Vanjska politika Clintonove administracije prema ratovima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini (1993–1995.) (7 – 39). Autor razlaže unutarnje i vanjske prilike koje su utjecale na odluku američkog predsjednika Billa Clintona da potpuno uključi Sjedinjene Države u okončanje rata u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

U slijedećem radu pod naslovom Konzularna predstavništva Velike Britanije u Hrvatskoj 1945 – 1948. (41 – 71) autorica Katarina Spehnjak analizira rad konzularnih predstavništava Velike Britanije u Hrvatskoj neposredno nakon Drugog svjetskog rata. Prikazuje djelovanje dvaju konzularnih predstavništava – u Splitu i Zagrebu – u zaštiti interesa i imovine britanskih državljana. Također analizira odnose britanskih diplomatskih predstavnika i hrvatskih vlasti, te Hrvatsku u britanskim diplomatskim izvještajima.

Boško Zuckerman Itković u radu Funkcija protužidovske propagande zagrebačkih novina u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj od travnja do srpnja 1941. godine (79 – 98) razmatra antižidovsku propagandu u NDH. Ističe kako je upravo antisemitska propaganda prva jasno osmišljena progranska inicijativa za tisak, sustavna propagandna aktivnost u NDH. Upravo je razdoblje između travnja (osnutak NDH) i srpnja 1941. godine najintenzivnije popraćeno vrlo tvrdom i sustavnom antisemitskom propagandom u tisku, iako je ona stalno prisutna sve do kraja postojanja NDH. Ovakva snažna antisemitska propaganda na početku postojanja NDH trebala je poslužiti za pridobivanje domaće javnosti koja nije bila naklonjena zamišljenoj ustaškoj politici prema Židovima. Jednako tako, antisemitska novinska propaganda bila je u službi protužidovskih zakonskih odredbi.

Slijedi rad Ivane Dobrijević Policija i žandarmerija u doba šestosiječanjskog režima kralja Aleksandra (1929 – 1935.) (99 – 137). Autorica analizira rad policije i žandarmerije za vrijeme šestosiječanjske diktature kralja Aleksandra. Posebnu pozornost posvetila je zlorabama ovih tijela vlasti, iznoseći složene političke prilike u Kraljevini Jugoslaviji početkom tridesetih godina, a koje su bitno utjecale na ponašanje pripadnika policije i žandarmerije.

Politika Slovenske ljudske stranke nakon sporazuma između Nikole Pašića i Stjepana Radića 1925. (139 – 158) rad je Mateje Ratej u kojem autorica razmatra razvoj najveće slovenske političke stranke, nakon sklapanja sporazuna između Nikole Pašića i Stjepana Radića u ljeto 1925. godine. Nakon tog sporazuma, Slovenska ljudska stranka napušta svoju dotadašnju autonomističku politiku i vezu s Hrvatskom republikanskom seljačkom strankom. Umjesto toga, prihvaća prošireni nacrt o samoupravama Vojislava Marinkovića, radi postizanja što boljeg ostvarenja oblasne samouprave u Sloveniji, te se počinje taktički približavati vladi.

U radu Aleksandre Berberih–Slana Slovenska ljudska stranka i Hrvati od 1918. do 1926. (159 – 196) autorica progovara o odnosima najveće slovenske političke stranke i Hrvata od osnutka zajedničke države, do 1926. godine. Upravo su Slovenska ljudska stranka i Hrvatska republikanska seljačka stranka, te njihovi čelnici, odigrale ključnu ulogu u međusobnoj suradnji i sukobima. Slovenska ljudska stranka nastojala je djelovanje svoje političke organizacije proširiti na područje čitave Kraljevine SHS. U tome se oslanjala na Hrvatsku pučku stranku, no pokušaj je propao, jer Hrvatska pučka stranka nije dobila široku podršku među Hrvatima. Dapače, gubila je svoje pristaše te nakon izbora 1923. godine ostala bez zastupnika u Narodnoj skupštini. Tako 1925. godine Hrvatska pučka stranka odbija suradnju sa Slovenskom ljudskom strankom zbog neslaganja s njihovom politikom. Naime, nakon izbora 1923. godine, Slovenska ljudska stranka

okreće se suradnji sa Stjepanom Radićem. Suradnja s Hrvatskom pučkom strankom obnovljena je tek nakon sporazuma radikala i Hrvatske republikanske seljačke stranke, kada se prekida suradnja Slovenske ljudske stranke i Hrvatske republikanske seljačke stranke. Autorica posebno ističe važnost uloge koju je u procesu stvaranja i djelovanja Hrvatske pučke stranke odigrao Anton Korošec, vodeći slovenski političar tog vremena.

Slijedi rad Danijela Patafte pod naslovom Privremene vlade u Rijeci (listopad 1918 – siječanj 1924.) (197–222). Autor na temelju relevantne literature i novinskog tiska obrađuje razdoblje od kraja Prvog svjetskog rata do talijanske aneksije Rijeke, kada se u Rijeci izmijenilo čak 18 vlada, različitog nacionalnog i političkog profila. Razlog tako brojnim izmjenama vlada u kratkom razdoblju leži u nedefiniranom državnopravnom položaju Rijeke nakon Prvog svjetskog rata. Drugi razlog je nacionalizam i iredentizam djela riječkih Talijana, koji jedini izlaz za Rijeku vide u talijanskoj aneksiji grada, u čemu imaju snažnu podršku talijanskih nacionalista i fašista.

Tomislav Zorko je, na temelju izvora i relevantne literature, obradio pitanje prostitucije početkom 20. stoljeća u radu Prostitucija u Zagrebu između 1899. i 1934. godine (223–241). Do 1922. godine prostitucija je u Zagrebu bila dozvoljena u javnim kućama, čiji je rad regulirao propis iz 1899. godine. Godine 1922. zagrebačko redarstvo donjelo je Odredbu o nadzoru nad prostitucijom na području grada. Ukinute su javne kuće, a djevojke i žene koje su se bavile prostitucijom, dobile su status javno toleriranih prostitutki, te se upisuju u poseban očevidnik koji vodi redarstvo. Zakonom o suzbijanju spolnih bolesti iz 1934. godine, ukinuta je legalna prostitucija u Kraljevini Jugoslaviji, a time i u Zagrebu.

Svoj prilog novijoj povijesti Zadra u ovom broju Časopisa za suvremenu povijest dao je Ante Bralić. U radu Zadar u vrtlogu propasti Habsburške Monarhije (1917–1918.) (243–266) autor ocrta političku situaciju u Zadru pred kraj Prvog svjetskog rata. Ističe intenziviranje političkog života u Zadru. Razvija se Deklaracijski pokret, a slom Austro–Ugarske Monarhije ponovno otvara međunacionalne borbe u gradu. Početkom studenoga u grad ulazi talijanska vojska i postupno talijanska strana preuzima kontrolu, što je završeno početkom prosinca zauzimanjem Namjesništva.

Prilog proučavanju kulturne i političke povijesti Vojne krajine dao je Ivica Golec radom Čitaonice Banske krajine u kontekstu sazrijevanja stranačko–političke scene na krajiškom području (1873–1881.) (267–296). Autor je, na temelju relevantne literature, arhivske građe i tiska, prikazao razvoj i djelovanje čitaonica na području Banske krajine od ukidanja pukovnija do konačnog razvojačenja. Djelom analizira i djelovanje čitaonica u ostalom krajiškom području. Također, autor usporedbom dokazuje da su sve čitaonice dio jedinstvenog procesa, koji je poprimio obilježja svojevrsnog čitalačkog pokreta. Upravo su čitaonice bili ključna kulturna društva tog područja. Ovdje se oblikuju kulturni sadržaji za članove, a posredno utječu na razinu kulturne svijesti šireg kruga krajiške populacije. Također, čitaonice su imale veliku ulogu u političkom životu krajišnika. Autor analizira njihovo djelovanje na podizanju nacionalne svijesti te oblikovanju političkih ideja na navedenom prostoru. Ovu problematiku kulturno–političke povijesti Vojne krajine obrađuje u kontekstu općih političkih događaja unutar Vojne krajine, ali i izvan nje, a koji se prelamaju u djelovanju krajiških čitaonica. Poseban naglasak stavlja na djelovanje čitaonica nakon obnove Stranke prava i pokretanja njezinog glasila Sloboda 1878. godine.

Posljednji znanstveni rad je onaj Alke Turalije i Nevija Šetića koji obrađuje Vrtlariju Prandau – Mailath u Donjem Miholjcu (297–311). Koristeći arhivske izvore, tisak i relevantnu literaturu, autori najprije daju kratak pregled obitelji Prandau te kako je valpovačko vlastelinstvo došlo u njihov posjed, a zatim analiziraju vrtlariju. Vrtlarija je osnovana 1723. a jedan od najzaslužnijih za njeno djelovanje je grof Gustav Prandau, koji 1872. gradi staklenik dug 57.2 m. Uz staklenik

grade se topla i hladna kljajališta, a sam staklenik satoji se od tri dijela: jedan za tropsko bilje, a dva za bilje kontinentalne klime. Procjena vrijednosti vlastelinstva iz 1877. godine daje uvid u ponudu vrtlarije. Također, vidljivo je da je imala sustav navodnjavanja i sustav grijanih travnjaka. Autori ističu da je vrtlarija bila nositelj i organizator brojnih izložbi cvijeća širom Monarhije, te je surađivala s brojnim poznatim domaćim i stranim vrtlarijama.

Nakon znanstvenih radova slijedi nekoliko prikaza vrijednih djela domaćih i stranih autora s temama iz moderne hrvatske povijesti.

Jelena Balog

SCIENTIA PODRAVIANA-GLASILO POVIJESNOG DRUŠTVA KOPRIVNICA, POVIJESNO DRUŠTVO KOPRIVNICA, BR. 19/XVII, KOPRIVNICA, PROSINAC 2005., 40 STR.

Iako je o postojanju i radu Povijesnog društva Koprivnica rečeno već mnogo toga, novi, 19. broj njegova službenoga glasila, lista Scientia Podraviana, govori da teme razgovora o Društvu nisu još ni približno iscrpljene. Već svima znano uredništvo, Ružica Špoljar (ujedno i predsjednica Društva), dr. Krešimir Švarc, Hrvoje Petrić i glavni urednik Mirko Lukavski, svojim su sugrađanima i čitateljima u ovom broju pripremili niz zanimljivih tema kulturno-povijesne baštine ovog područja, a uz njih su svoje mjesto pronašle i neke problematike sadašnjosti i vjerojatno skorije nam budućnosti unutar zvjezdanog europskog kruga na plavoj zastavi.

Neizostavno uvodno slovo urednika na početku lista te retrospektiva aktivnosti Društva tijekom 2005.g. koju je ponudila gospođa Ružica Špoljar daju nam sažet uvid u kvalitetu i kvantitetu rada članova i čelnika Povijesnog društva – od organiziranja zanimljivih stručnih predavanja i međunarodnog znanstvenog skupa (surađujući pri tom s Povijesnim društvom Križevci i Zavodom za hrvatsku povijest Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu), predstavljanja knjiga i reportaža s putovanja, pa do puta na jug i istok Lijepe naše te sjever susjedne nam Italije.

Mlad i vrlo aktivan koprivnički povjesničar Hrvoje Petrić napisao je iscrpnu reportažu o životu i radu jednog od osnivača Društva, prof.dr.sc. Dragutina Feletara, povodom njegova primanja Nagrade za životno djelo Grada Koprivnice za sveukupni doprinos na području znanstvenog rada u geografiji, stvaranju i promicanju identiteta znanstvene, stručne i kulturne slike Koprivnice i Podravine.

Spomenuti je mladi povjesničar ponudio i razgovor za list, kojim se kratko dotakao nekih ključnih problema povjesničarske struke, ali i ulozi Koprivnice i Podravine u njoj te u drugim strukama i znanostima koje jasno pokazuju koliko neiskorištenih kapaciteta nudi ovaj kraj. Zanimljivo je napomenuti da se razgovor vodio putem interneta za vrijeme Petrićeve dvomjesečnog stručnog boravka u Washingtonu u rujnu i listopadu 2005.g. pa s obzirom na to nisu za odbaciti njegove prosudbe o tome kakvu bi ulogu u budućnosti mogla imati Koprivnica kao grad znanosti, grad s institutom i možda Državnim arhivom za područje Koprivničko-križevačke županije te koliko na području znanosti zaostajemo za modernijim zemljama Europe i svijeta.

Ljubitelji arheologije, bilo profesionalci ili amateri, u ovom su broju Scientiae mogli saznati zanimljivosti o srednjovjekovnoj nizinskoj zemljano-drvenoj utvrdi Gradić ili Turski brijeg te o njenom odnosu prema naselju Dužine i crkvi s grobljem tj. Cirkvišću. Dr.sc. Tajana Sekelj

Ivančan i mr.sc. Tatjana Tkalčec s Instituta za arheologiju, autorice rada Drveno-zemljana utvrda u Podravini i njezin odnos spram naselja i groblja ovakav su način promatranja dotične arheološke mikroczeline nazvale prvim takvim pokušajem cjelovitog sagledavanja jednog prostora u Hrvatskoj, a njegova vrijednost za naš kraj je i u tome što se upravo na primjeru spomenutog lokaliteta objašnjava vrlo složena problematika ukupnog procesa naseljavanja nekog područja kroz srednji vijek. Geografski opis lokaliteta potkrijepljen je kartama i fotografijama, a detaljna analiza triju iskopina objašnjena je kroz kronološki kontinuitet od najstarijih nalaza pa do onih najranijih, pri čemu je naglasak na vremenu njihova supostojanja.

Ranko Pavleš sa svoja Dva srednjovjekovna posjeda uz potok Segovinu nadovezuje se na medievalnu tematiku opisom dvaju srednjovjekovnih imanja uz potok Segovinu, Obrež i Čanovec, koja su promijenila imena za vrijeme ratova s Osmanlijama ili su nestala. Analizirajući srednjovjekovne isprave, bilo one već sakupljene, bilo izvađene iz Državnog arhiva, Pavleš uvodi neka nova gledišta u spomenutu problematiku. Tako npr. isprava iz 1296.g. koja prvi put spominje Obrež u Podravini, smješta posjed u županiju Zala, zbog čega ga je priređivač isprave locirao u Međimurje, no Pavleš po opisu zaključuje da je riječ o zemljištu u Podravini. Zanimljiva je i njegova analiza vezana za Bolfan, uz Jakšinec jedan od mogućih kasnijih naziva za Obrež – ostaci crkve Svetog Volfanga spomenuti u kanonskoj vizitaciji iz 1615.g. po njemu pokazuju da se ona nalazila na području današnjeg Bolfana koji je po njoj i dobio ime, a sagradili su ju Budori koji su Obrež stekli ženidbenim vezama u XVI.st. Time Pavleš negira Kacijanovu tezu da je crkva povezana s plemićem Vučakom koji je 1256.g. imao posjed na gornjem toku potoka Segovina. Današnja polja Čanovec Pavleš veže uz nestalo srednjovjekovno selo "Chanouch". Po njemu su možda i Čanovec, i Čajnjavce uz zapadni rub Imbriovca te Čajnjev istočno od Koprivničkog Ivanca vezani za obitelj "de Chanow", tj. "de Chanouch". Prvi siguran spomen im je u sporu Emerikova sina Dioniza s rasinjskim i ludbreškim vlastelinima oko prijelaza na Dravi iz 1357.g. i 1358.g. Pavleš ovog Dioniza vidi i u ranijoj ispravi vezanoj za posjed "Dianisouch" te u onoj iz 1347.g. kad nosi pridjevak "de Chanow". Po njemu se ova obitelj spominje oblikom "de Chanow" dolaskom u Podravinu, a to potvrđuje analizom kasnijih dokumenata. Rad dalje opisuje nekoliko sela koja su nestala, a postojala su blizu potoka Segovina i bila su vezana za Čanovec.

Sljedeća tema vraća u modernije vrijeme, točnije u još uvijek vrlo zanimljivo i kontroverzno razdoblje NDH. Anka Crndić – pravednik među narodima svijeta Krešimira Švarca kratka je i topla priča o ženi koja je spasila od smrti većinu članova koprivničke židovske obitelji Steiner (Silviju te njezina dva malodobna sina Smiljana i Marijana), a koju je i sam gospodin Švarc poznavao kao prijateljicu njegove majke. Kao zahvalu za sve učinjeno za ovu obitelj, Marijan Steiner je predložio Izraelu da se Anki Crndić dodijeli visoko izraelsko odličje "Pravednik među narodima svijeta", što je i učinjeno – ono je uručeno predstavnicima iz Koprivnice u proljeće 2006.g u izraelskom veleposlanstvu u Zagrebu.

Božica Anić u članku O knjižnici Muzeja grada Koprivnice daje nam kratki uvid u povijest ove knjižnice, njezin razvoj i trenutačnu situaciju. Kao njezin knjižničar, Anić izdvaja neke zanimljive i vrijedne tiskovine unutar knjižničkog fonda (npr. rijetke knjige tiskane do 1835.g., stare koprivničke novine i časopisi, poklonjene knjižnice Mihovila Pavleka Miškine te obitelji Malančec itd.), uz napomenu kako je ovo samo dio bogatstva koje se ovdje nalazi.

"Mali glagoljaši" iz OŠ "Antun Nemčić Gostovinski" profesorice Lidije Vranar opisuju aktivnost grupe osnovnoškolaca spomenute koprivničke škole koji nastoje njegovati i čuvati glagoljicu. Nakon jednog izleta tzv. "kolijevki glagoljice", otoku Krku, mali su članovi odlučili napraviti svoju Bašćansku ploču, koja je i prezentirana u koprivničkoj gradskoj knjižnici 18.ožujka 2005.g. Članak daje i kratak opis aktivnosti četvero učenika na XIII. sazivu Male glagoljske akademije u Roču, uz osobni komentar učenice Petre Grobenski.

O povijesti Molva i njihovim turističkim kapacitetima govori Vladimir Šadek u članku Turistička perspektiva Općine Molve. Od zanimljive legende o molvarskoj Bogorodici, kapelica u svakoj ulici u Molvama, hordi hodočasnika, preko iscrpljivanja mineralnih sirovina, bogate izdavačke i kulturne djelatnosti, pa do ljepota podravskog pejzaža, sve to čini ovo mjesto uistinu zanimljivom turističkom destinacijom, a Šadek daje i male savjete kako popraviti mane u turističkoj ponudi.

Putopis Dijane Sabolović – Krajina naslovljen kao Moj prvi moj kontakt s Chicagom, daje osobnu impresiju ovim poznatim američkim gradom. Ravnateljica koprivničke knjižnice i čitaonice oduševljeno opisuje knjižnice u gradu, poput Gradske knjižnice Chicaga uređene u stilu 40-ih godina 20.st., zatim one iz 1900.g. te znamenite Newberry knjižnice u kojoj uživaju svi poklonici društvenih i humanističkih znanosti. Ovaj grad jazz, bluesa, nebodera i restorana živa je uspomena i na svima znani 1.svibnja 1886.g. kada su čikaški radnici ustali boreći se za osnovna prava u svijetu rada, što je vrlo aktualno još i danas, 120 godina nakon minulog događaja.

Budući da Društvo organizira brojne izlete po Hrvatskoj i pokoji van njenih granica, Mirko Lukavski je zabilježio put s Povijesnim društvom Koprivnica po Sjevernoj Italiji. Regija bogata prirodnim ljepotama i spomenicima europske kulture ovdje je ukratko opisana kroz Bergam – grad lombardske renesanse, Stresu, vožnju jezerom Maggiore, posjet Boromejskim otocima te neizostavni Milano – danas financijsku, industrijsku, modnu i kulturnu metropolu. Zanimljivo je napomenuti kako se Milanska katedrala, peta po veličini u svijetu i građena još davne 1386.g. u gotskom stilu, nadograđuje još i danas, a koliko Talijani cijene svoju kulturnu baštinu pokazuje i činjenica da se vjerno i mukotrpno restaurira da Vincijeva slika na zidu blagovaonice samostana crkve Majke Božje zahvalnosti, koja često propada jer je slikana na hladnom zidu (dobar primjer zemljama koje njegu kulturnih spomenika drže neunosnom investicijom!).

Hrvoje Petrić Arhivskom gradom s prostora Koprivničko-križevačke županije u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu te Državnim arhivima u Varaždinu i Bjelovaru usmjerava pažnju na dokumentirano bogatstvo vezano za povijest Koprivnice i koprivničke Podravine. Budući da je Petrić u već spomenutom razgovoru za ovaj list istaknuo potrebu stvaranja zasebnog Državnog arhiva za područje Koprivničko-križevačke županije, članak se može shvatiti kao konkretniji argument za ostvarivanje ove ideje.

U ovom broju Scientiae podraviane prikaze su ponudili prof. dr. sc. Mira Kolar – Dimitrijević za 5. i 6. broj Podravine, časopisa za multidisciplinarna istraživanja, i Daniel Patafta za 7. broj istoga časopisa te za biografsko djelo Mire Kolar – Dimitrijević naslovljeno kao "Ferdo Rusan 1810.g. – 1879.g. Od vojnika do ilirskog i pučkog pjesnika te nositelja prosvjetiteljskog i gospodarskog života Podravine". Patafta je priredio i osvrt na Zbornik Mire Kolar – Dimitrijević Filozofskog fakulteta u Zagrebu za 2003.g., a osvrnuo se i na varaždinsko i čakovečko Hrvatsko proljeće koje je obradio Tomislav Đurić u "Zašto su šutjela lepoglavska zvona. Hrvatsko proljeće u Varaždinu u Čakovcu 1971.g.". Jakša Raguž je prikazao časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša nazvan Ekonomska i ekohistorija, a Hrvoje Petrić je opisao novoosnovano Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju (prvo takve vrste u svijetu), njegovu važnost i buduću aktivnost te je kao tekuća djelatnost navedeno pokretanje novog znanstvenog časopisa "Ekonomska i ekohistorija" kao službenoga glasila društva.

Durđevačka Podravina i reforme Marije Terezije i Josipa II." Vjekoslava Čordaševa govori o značenju dotičnih reformi za spomenuti kraj. Naime, autor rada ističe da je ovo područje predstavljalo "klin" koji je odvajao Bansku Hrvatsku na dva dijela te je uz to jedini dio Krajine u kontinuitetu s većinskim katoličkim stanovništvom. Pri tome on navodi da ne treba negativno tretirati tu odvojenost od Banske Hrvatske jer je, kao što znamo, Krajina bila podložna direktno Dvoru, dakle direktnom utjecaju marijaterezijanskih i jozefinskih reformi što je ovom kraju

donijelo početak razvoja obrta i školstva. No, Čordašev primjećuje da se izolacija od Banske Hrvatske i danas primjećuje u izgledu sela i mentalitetu tamošnjih stanovnika.

Posljednje stranice časopisa daju program treće međunarodne znanstvene konferencije izvedbenog projekta Podravska višegraničja, nazvane Hrvatska 1755.godine: Društvene i gospodarske promjene između legalnih praksi i nasilja, i održane u Križevcima, Velikom Ravenu i Koprivnici 16. i 17. prosinca 2005.godine, a na samome se kraju Povijesno društvo Koprivnica prisjeća svojih članova preminulih 2005.godine, Stjepana Jakupeka i Valenta Klarića – Sokolova.

Maja Blažek

IVANEČKA ŠKRINJICA, IVANEČKI KLUB KOLEKCIONARA, BROJ 1, IVANEC 2005., 64 STR.

Kako bi svoju ljubav i znanje o povijesti, etnologiji, kulturnoj baštini i kolekcionarstvu u ivanečkom kraju pretočili u pismeni oblik i prenijeli ga što većem broju čitatelja, članovi Ivanečkog kluba kolekcionara iniciraju pokretanje časopisa Ivanečka škrinjica. Njihova vrijedna nastojanja rezultirala su izdavanjem prvog broja časopisa u prosincu 2005. godine. Ivanečka škrinjica, svojevrsna nasljednica Ivanečkog kalendara čije se izdavanje ugasnulo 1994. godine, svojim sadržajem opravdava odabran joj naziv te svom čitatelju pruža pogled u povijest, etnologiju, kulturnu baštinu i kolekcionarstvo šireg ivanečkog područja. Povijesno, kulturno i gospodarsko nasljeđe ovoga kraja vodilo je urednika časopisa, povjesničara i arheologa Sinišu Krznara, pri odabiru tema prvoga broja, a suradnja s autorima pružila je sedam zanimljivih priloga.

Škrinjica "se otvara" tekstem Ivana Kneževića "Ivanečki klub kolekcionara" u kojem nas autor поближе upoznaje sa nastankom, djelatnošću i aktivnostima Ivanečkog kluba kolekcionara. Ovdje saznajemo njegovu povijest i upoznajemo njegove članove. Neformalna okupljanja ljubitelja baštine ivanečkog kraja postupno su prerasla u zasebnu Sekciju varaždinskog kluba kolekcionara, a naposljetku dovela i do osnivanja Ivanečkog kluba kolekcionara 2003. godine. U cijelom razdoblju postupnog nastanka kluba ističe se izlagačka djelatnost ivanečkih kolekcionara. Organizirane izložbe svjedoče o ljubavi prema baštini svojega kraja, posebnoj brizi za sakupljene predmete i želji da oni budu izloženi i na taj način dostupni i drugima. U nedostatku muzeja ili zavičajne zbirke izložbe kolekcionara popunjavale su prazninu i nosile vrijednost pravih muzejskih primjeraka. Široki spektar tema i interesa: starine iz zavičajne baštine, poljoprivredna oruđa, alati i pribori, rudarska oprema, stare knjige i dokumenti, starinski uredski i školski pribor, glazbala, stari novac, poštanske marke, telefonske kartice i dr. ujedinili su kolekcionare i potaknuli ih da osnuju klub čija će trajna zadaća, kako sami kažu, biti briga o kulturnoj baštini i nastojanje da se te vrijednosti spase od zaborava i nepovratnog uništenja.

Isti nas autor, Ivan Knežević, uvodi u svijet kolekcionarstva prilogom "Draž rabljenih poštanskih maraka". Lako je primjetiti njegov zanos i osjećaje koji ga prate pri svakoj etapi sakupljanja poštanskih marki. Osim što služe međuljudskoj i društvenoj komunikaciji marke nam pružaju vrijednosti estetskog dojma, nositeljice su ljudskih osjećaja, prenositeljice draži dalekih putovanja, atmosfere užurbanosti poštanskih djelatnika. Također, bilježe i tijek vremena u kojem se nižu važni događaji, povijesne ličnosti i njihova otkrića.

Josip Jelenečki svojim radom "Razvoj pošte na širem ivanečkom području" razložio je čitatelju osnovne trgovačke i poštanke pravce od vremena starih Rimljana i kasnijeg

srednjovjekovnog razdoblja te pojavu prvih službenih pošti na ivanečkom širem području u 16. stoljeću. Autor nam spominje i poštanske urede ivanečkog kraja osnovane u 19. i 20. stoljeću, a poseban odlomak posvećen je razvoju filatelije, poštanskih žigova i marki.

Svijest o dugogodišnjoj tradiciji i važnosti rudarstva u ivanečkom kraju navela je Borisa Jagetića Daraboša da svoj rad posveti rudarstvu ivanečkog kraja sa naglaskom na postojanje i aktivnosti rudarske čete u Ivancu osnovane, najvjerojatnije, još daleke 1898. godine. Prilogom "Rudarstvo ivanečkog kraja kroz kolekcionarstvo" pruža nam se uvid u sastav i organizaciju rudarske čete, izgled odore i korištene opreme. Tu su se također našla i pravila Ivanečke bratovštine tiskana u Varaždinu 1901. godine te dokumenti koji svjedoče o povezanosti ivanečkih i golubovečkih rudnika.

Osim po rudarstvu ivanečki je kraj bio poznat i po lončarstvu koje se posebice razvilo pedesetih godina prošlog stoljeća i postalo važnom privrednom granom. "Od Tiglina do Podravine i dalje" naziv je rada Ljudevita Cikača kojim nas podsjeća na trud lončara prilikom vađenja gline iz zemlje, njezinog čuvanja i obrade u kućnim radionicama, sušenja, pečenja i ukrašavanja. Također se prisjećamo odlaska lončara "na mijenu" tj. načina na koji su lončari nekoliko puta godišnje odvozili svoje proizvode i mijenjali ih za pšenicu ili druge namirnice, kao i sudbine lončarstva tj. lončara u drugoj polovici dvadesetog stoljeća i sadašnjem vremenu.

Premda postoje različite teorije o podrijetlu i počecima izrade čipke na batiće na području današnje Lepoglave nema sumnji u njezinu izuzetnu vrijednost i značaj. Povijest lepoglavske čipke, njena karakteristična obilježja i motive, razlike u namjeni, tehnici i načinu proizvodnje kao i zahtjevima tržišta predložila je Danijela Ciglar. U njezinom prilogu "Lepoglavska čipka – povijesni razvoj i suvremena izrada" doznajemo o pojavi i razvoju čipkarskih tečajeva i škole, naslavnijem razdoblju lepoglavske čipke koje je okrunjeno osvajanjem zlatne i brončane medalje na međunarodnim izložbama u Parizu i Berlinu 1937. i 1940. godine, stanju u čipkarstvu nakon Drugog svjetskog rata kao i suvremenim tendencijama. Čitatelju su zanimljivi i prikazi nacrti čipke koji nose karakteristike prostora i vremena, osobne pečate kao i zahtjeve suvremenog tržišta.

Mario Novak, Siniša Krznar i Maja Pasarić obradili su ljudske osteološke ostatke sa srednjovjekovnog nalazišta Ivanec - Stari grad otkrivene prilikom arheoloških radova na istoimenom lokalitetu tijekom 1998., 1999., 2002. i 2004. godine, a rezultate objavili u radu "Antropološka analiza ljudskog osteološkog materijala s nalazišta Ivanec-Stari grad". Obraden je uzorak od 32 kostura (sedam ženskih, dvanaest muških i trinaest dječjih). Antropološkom analizom utvrđena je prosječna doživljena starost populacije, prisutnost trauma, učestalost pokazatelja subadultnog stresa, kroničnog fizičkog stresa kao i alveolarnih oboljenja i karioznih promjena na zubima. Dobiveni rezultati govore o zdravstvenim uvjetima, kvaliteti života i uspješnosti prilagodbe na okolinu populacije koja je u srednjem vijeku nastanjivala područje sjeverozapadne Hrvatske tj. područje današnjeg Ivanca.

Osim gore navedenih priloga u časopisu nalazimo i prikaz Siniše Krznara o knjizi Marijana Krša "Pavica i Otokar Hrazdira" te osvrt Danijele Ciglar o knjizi Ivanke Kunić pod nazivom "Tragom narodne baštine Ivanečkog kraja", čime se zaokružuje sadržaj Škrinjice. Put kroz kolekcionarstvo, povijest, etnologiju i kulturnu baštinu ivanečkog kraja koji pruža prvi broj Ivanečke škrinjice dinamičan je početak ovog novog časopisa. On je također naznačio vrijedno područje iz kojeg će se crpiti teme njegovih narednih brojeva sa naglaskom na kulturnu i povijesnu baštinu ivanečkog kraja.